

ВИБІР КЛІЄНТА

ТОП-100

ЮРИСТІВ УКРАЇНИ

2018

GRAMATSKIY & PARTNERS

ATTORNEYS AT LAW
EST. 1998

**MORE THAN
ATTORNEYS AT LAW**

ТОП-100

**Александров
Дмитро**

ALEXANDROV
&PARTNERS

Альошин Олег

Василь Кісіль
і Партнери

Афян Артем

Juscutum

Бабич Анна

AEQUO

Барсук Віктор

EQUITY

Батюк Олег

Dentons

Бондар Гліб

AVELLUM

Бондар Олег

ECOVIS Бондар
та Бондар

Бондарев Тімур

Arzinger

**Боярчуков
Сергій**

Алексєєв, Боярчуков
та партнери

Бугай Денис

VB Partners

**Бучинський
Йосип**

Яр.ВАЛ

Бялий Гліб

Asters

**Вишневський
Андрій**

ENGARDE

**Войнаровська
Оксана**

Василь Кісіль
і Партнери

Войтович Сергій

Грищенко та Пар-
тнери

Волков Артем

АНК

Гавриш Тетяна

ILF

**Гадомський
Діма**

AXON Partners

**Гетманцев
Данило**

Jurimex

**Голопапа
Дмитро**

TCM Group Ukraine

**Грамацький
Ернест**

Грамацький
і Партнери

Гребенюк Сергій

Asters

Гришко Сергій

Redcliffe Partners

Гупало Катерина

Arzinger

Ісаханова Наталія

Сергій Козьяков та Партнери

Копій Денис

TCM Group Ukraine

Даневич Борис

Danevych.Law

Карпенко Маргарита

DLA Piper

Корчев В'ячеслав

Integrites

Дідковський Олексій

Asters

Кацер Юрій

KPMG в Україні

Костін Ілля

Правовий Альянс

Дмитрієва Ольга

Dmitrieva & Partners

Кирпа Юлія

AEQUO

Кот Олексій

Антика

Дубинський Михайло

Дубинський і Ошарова

Кисіль Василь

Василь Кісіль і Партнери

Кочергіна Наталія

DLA Piper

Загарія Валентин

SPENSERS ST

Кифак Олександр

АНК

Крайняк Юрій

Jurimex

Зоря Анна

Arzinger

Ключковський Маркіян

Asters

Крижанівська Оксана

ALEXANDROV & PARTNERS

Ілляшев Михайло

Ілляшев та Партнери

Ковальчук Микола

L.I.Group

Лисенко Денис

AEQUO

ТОП-100 НАЙКРАЩИХ ЮРИСТІВ УКРАЇНИ

Макаров Олег

Василь Кісіль
і Партнери

**Маліневський
Олег**

EQUITY

**Мальський
Маркіян**

Arzinger

Мальський Олег

Eterna Law

**Мамуня
Олександр**

AEQUO

**Мартинюк
Мар'ян**

Moris Group

Марченко Олег

Marchenko Partners

Марченко Роман

Ілляшев та Партнери

Мельник Ігор

IMG Partners

Мінін Олександр

КМ Партнери

**Молотай
Олександр**

Evris

Назарова Ірина

ENGARDE

Ніцевич Артур

Interlegal

**Огнев'юк
Ярослав**

Дубинський
і Ошарова

**Омельченко
Олена**

Ілляшев та Партнери

Орлик Марія

CMS Reich-Rohrwig
Hainz

Орлов Микола

ОМП

**Падалка
Олександр**

Sayenko Kharenko

**Пахаренко
Олександр**

Пахаренко і партнери

**Пахаренко-
Андерсон
Антоніна**

Пахаренко і партнери

Петренко Юрій

ADER HABER

Петров Ярослав

Asters

**Піонтковський
Сергій**

Baker McKenzie

**Плотніков
Олександр**

Arzinger

**Побережнюк
Лариса**

Побережнюк
і Партнери

Присянюк Ольга

AVER Lex

Пуха Олексій

Aleksey Pukha
and Partners

**Соколовський
Владислав**

Соколовський
і Партнери

**Радченко
Віталій**

CMS Cameron
McKenna Nabarro
Olswang

**Стельмащук
Андрій**

Василь Кісіль
і Партнери

**Фефелов
Олександр**

Ілляшев та Партнери

**Саєнко
Володимир**

Sayenko Kharenko

**Стеценко
Микола**

AVELLUM

**Харенко
Михайло**

Sayenko Kharenko

**Самойленко
Вадим**

Asters

**Сулейманова
Амінат**

AVELLUM

**Хачатурян
Армен**

Asters

**Сасіна
(Павленко)
Олександра**

Pavlenko Legal Group

**Тищенко
Наталія**

NOBILI

Хорунжий Юліан

Ario

Свечкар Ігор

Asters

Томаров Іларіон

Василь Кісіль
і Партнери

Цвєтков Андрій

Gestors

Свириба Сергій

Asters

Трембич Андрій

Грамацький
і Партнери

**Чернявський
Назар**

Sayenko Kharenko

Сердюк Віталій

AVER Lex

Тюрін Сергій

SPENSERS ST

Чорний Сергій

Baker McKenzie

Сінічкіна Лана

Arzinger

Фелів Олексій

INTEGRITES

**Шемяткін
Олександр**

КМ Партнери

ЮРИДИЧНИЙ БІЗНЕС: ЩО БУЛО, ЩО БУДЕ, ЧИМ СЕРЦЕ ЗАСПОКОЇТЬСЯ

Анна Родюк,

заступник головного редактора
«Юридичної Газети»

Якби кожен рік потрібно було б умовно назвати одним словом, яке характеризує розвиток юридичного бізнесу, то 2018 р. отримав би назву «рік трансформацій». Адже в цьому році відбулися значні зміни в бізнесі, практиках, взаємовідносинах «клієнт – юридична фірма», підходах до позиціонування, а також у ставленні до інновацій (до речі, хайп щодо їхньої ролі для юридичних послуг вже дещо занепав).

Лідери ринку говорять про певне поживлення економіки та ринку загалом, активізацію інвестування у перспективні сфери (наприклад, у нерухомість та альтернативну енергетику). Звичайно, підґрунтя для цього заклала державна політика та процеси реформування в нашій країні. Зокрема, хороші відгуки лунають у бік рішень Верховного Суду, створеного в результаті судової реформи.

Реформа інституту адвокатури сьогодні є одним з найбільш болючих питань для «сучасників» цього процесу. З огляду на те, що так звана монополія адвокатів у 2019 р. запрацює «на повну», юридичний бізнес не може стояти осторонь. Протистояння всередині ад-

вокатури в контексті прийняття нового закону наразі перебувають на піку загострення. Хто правий, хто винен, а хто дійсно бореться за незалежність та захищеність адвокатської професії – покаже час.

ЧОГО ЧЕКАЄМО?

Більшість учасників ринку вважає, що не варто сподіватися на якісь вагомі зрушення в наступному році. Консолідація продовжуватиметься, конкуренція посилюватиметься. Сподіваємося, що це матиме позитивний ефект у вигляді підвищення якості послуг для клієнтів.

Оскільки клієнти продовжують вимагати від своїх зовнішніх радників глибоких знань усіх нюансів їхнього бізнесу, а не просто окремих галузей права, експерти ринку пророкують стабільний розвиток майже всіх практик, особливо ключових напрямків практики вирішення спорів. Щоправда, корективи може внести виборчий процес у 2019 р. Трансакційні практики на деякий час затихнуть, натомість послуги у сфері кримінального права та процесу отримують нові оберти.

КОНСОЛІДАЦІЯ – НАШЕ ВСЕ

Масштабування юридичного бізнесу, яке як світова тенденція триває вже не один рік та точково дійшло до України ще минулого року, у 2018 р. «надихнуло» на злиття (на думку деяких учасників ринку, поглинання) такі компанії:

AVELLUM та AGA Partners оголосили про об'єднання 09.07.2018 р. Обидві фірми вважають злиття органічним поєднанням кращих практик та команд на українському ринку юридичних послуг. «Спеціалізація AVELLUM у трансакційній та регуляторній практиках буде розширена завдяки сильним практикам вирішення спорів та міжнародної торгівлі A.G.A.», – прокоментували у прес-службі об'єднаної фірми, що продовжила свою роботу під брендом AVELLUM.

Asters та ЄПАП Україна своїм об'єднанням створили найбільшу юридичну фірму в історії України. 09.08.2018 р. компанії оголосили про початок, а вже 01.10.2018 р. завершили об'єднання, отримавши дозвіл Антимонопольного комітету України та зареєструвавши нове Адвокатське Об'єднання «Юридична Фірма «Астерс».

Integrites 20.09.2018 р. повідомила про об'єднання з адвокатською компанією «Правочин» та продовження роботи обох компаній під брендом Integrites.

У вересні 2018 р. компанія Axon Partners об'єдналася з харківським адвокатським бюро Оксани Кобзар. «На фоні гучних літніх злиттів наше об'єднання буде тихим і камерним. Тепер «бірюзова» юридична фірма буде не лише в Києві та Львові, але й у Харкові. Об'єднана компанія працюватиме під назвою Axon Partners», – прокоментували в компанії.

Новий бренд SPENSERS ST створили компанії Spenser & Kauffmann та ST Partners на початку грудня 2018 р. В юридичних компаніях повідомили про початок «оновленої» роботи з 01.01.2019 р. «Керуючим партнером SPENSERS ST стане Валентин Загарія. До Ради партнерів об'єднаної фірми, окрім Валентина Загарії, увійдуть Сергій Тюрін та Світлана Трофимчук на позиції старших партнерів», – додали у прес-релізі новини.

Винятком, що підтверджує правило, став розпад компанії MARCHENKO DANEVYCH. З 01.09.2018 р. на ринку працює дві юрфірми: Danevych.Law під керівництвом Бориса Даневича (як одна з провідних юридичних практик України у сфері life sciences) та Marchenko Partners (з експертизою в антимонопольній та кримінальній практиках, а також практикою вирішення спорів).

Відповіді на питання про те, чому об'єднання юридичних компаній є логічним продовженням масштабування власних послуг на ринку, що спонукає компанії до злиття навіть ціною відмо-

ви від своїх вже впізнаваних брендів, читайте в коментарях наших експертів.

КАДРОВІ ЗМІНИ

Згадаємо найпомітніші кадрові «трансформації» юридичного ринку.

Багатий на зміни був січень. ЮК «Василь Кісіль і Партнери» оголосила про призначення партнерами радників Володимира Ігоніна, Олега Качмара та Анну Сісецьку. До позиції радника ВКП підвищили Валерію Савчук.

До партнерського складу Asters прийняли радника компанії Ярослава Петрова. Також наприкінці січня до команди Asters на позицію партнера приєднався Олександр Онуфрієнко, який протягом 20 років очолював юридичний департамент інвестиційно-банківської компанії КІНТО.

Олександр Кравець, старший юрист Eterna Law, отримав посаду радника компанії.

Партнер AVELLUM Дмитро Марчук разом з радником Сергієм Уваровим перейшли на аналогічні позиції до юридичної фірми Integrites. Незадовго після цього в AVELLUM на посаду партнера промотували радника компанії Юрія Нечаєва.

Kinstellar оголосила про ключові призначення до складу партнерів та радників фірми з 01.01.2018 р., в межах яких Олену Кучинську було призначено на посаду партнера, а Микиту Ноту – на посаду радника.

В лютому радник судової практики ЄПАП Україна Арсен Мілютін, залишивши лави зовнішніх радників, перейшов до Ощадбанку на посаду директора департаменту реструктуризації та стягнення заборгованості.

У березні про підвищення оголосила компанія GOLAW. Максим Лебедев став партнером фірми, а Ірина Кальницька, Катерина Манойленко, Анатолій Грабовий та Ігор Глушко – радниками.

Також у цьому місяці відбулося кілька підвищень в Asters. Олену Радько, Оксану Легку та Сергія Глущенка призначили радниками.

Партнером ENGARDE 19.03.2018 р. було призначено радника компанії Дмитра Доненка, який лише у 2010 р. приєднався до компанії як стажист.

В AVELLUM Марту Цабал підвищили до радника компанії.

Владислав Подоляк пішов з посади радника ВКП та відкрив адвокатське бюро «Подоляк та Партнери».

Baker McKenzie у березні відкрили практику ТМТ/ІТ. Очолив її старший юрист Олексій Столяренко.

У квітні DLA Piper оголосила про призначення Іллі Свердлова партнером компанії.

Денис Овчаров, який обіймав посаду партнера Juscutum, у квітні перейшов до ЮК Lavrynovych&Partners на аналогічну позицію.

Kinstellar повідомила про приєднання Олега Матюши до київського офісу як радника та голови практики нерухомості.

Ще одним об'єднанням, яке відбулося у квітні, можна назвати перехід Наталії Ульянової разом з 17 членами команди юридичної компанії ICE, яку вона очолювала, до Big4 компанії Deloitte. Для нової команди в Deloitte створили практику комплексної трансформації бізнесу.

Компанія Arzinger підвищила до посади партнера радника практики інтелектуальної власності Катерину Олійник.

Микита Полатайко, який в Sayenko Kharenko координував ІТ-практику, у квітні перейшов до Aequo на позицію керівника ІТ-практики.

У травні з Integrites до EVERLEGAL на позицію партнера перейшов Всеволод Волков, за допомогою якого компанія посилила практику міжнародного арбітражу.

Наприкінці літа кадрові зміни відбулись в компанії Evris. На посаді керуючого партнера Андрія Довбенка замінив Ігор Кравцов. Також партнерський склад ЮК було розширено приходом Олександра Молотая, який наразі керує практикою інтелектуальної власності.

У жовтні від юридичного бізнесу відійшла партнер Sayenko Kharenko Тетяна Сліпачук. Її обрали на посаду керівника Центральної виборчої комісії. В листопаді до партнерського складу компанії приєдналася Світлана Мусієнко, очоливши податкову практику. Раніше вона була партнером DLA Piper, згодом на деякий час відійшла від юридичного бізнесу.

На початку жовтня з партнерського складу Integrites вийшов Володимир Павленко, який координував практику вирішення спорів.

В листопаді Aequo оголосила про розширення управлінської команди, призначивши юристів Богдана Дмуховського та Михайла Лукашенка на посаду радників.

КОМЕНТАРІ:

Маргарита Карпенко,
керуючий партнер київського офісу DLA Piper

– Яким був 2018 р. для Вашої компанії та юридичного ринку загалом?

– 2018 р. був помірним роком. Ми навіть спостерігали пожвавлення економіки та ринку юридичних послуг. Що стосується київського офісу DLA Piper, як і планувалося, ми стабільно закінчили першу половину фінансового року. Очікуємо стабільний розвиток і позитивну динаміку в наступному фінансовому півріччі (до кінця квітня 2019 р.).

– Як Ви оцінюєте розвиток ринку юридичних послуг з позиції популярності / низької затребуваності окремих практик?

– Практики енергетики, IT та трудового права стрімко розвиваються. Практики вирішення спорів та податків продовжують демонструвати позитивну динаміку.

Тімур Бондарев,
керуючий партнер Arzinger

– Яким був 2018 р. для компанії та юридичного ринку?

– Загалом, ми задоволені роком, що минає. Хоча, зважаючи на те, що у нас великі амбіції, вважаємо, що в деяких напрямках ми дещо недопрацювали, а тому продовжуємо працювати...

– Як Ви оцінюєте розвиток ринку юридичних послуг з позиції популярності / низької затребуваності окремих практик?

– Ми бачимо подальше збільшення попиту на послуги у сфері кримінального права та процесу. Це чітко пов'язано з передвиборчим сезоном та відповідними процесами в суспільстві, а також з процесами глобалізації. Агресивне транскордонне застосування іноземних антикорупційних законів та великі кейси на території України значно збільшили розмір цього ринку та обсяги гонорарів за ведення відповідних справ. Дуже цікавим трендом є щира зацікавленість у цій сфері не лише міжнародних компаній, які є традиційними клієнтами в цьому напрямку, але й українських компаній, які починають розуміти, що тут потрібно працювати на упередження. Саме тому питання антикорупційного та антимонопольного комплаєнсу вже більше не вважається «екзотичною» темою для розмови між адвокатами та клієнтами.

Ми відчуваємо шалений попит на послуги у сфері антимонопольного права. АМКУ продовжує активно цікавитися різноманітними індустріями (навіть тими, які раніше не були у фокусі відомства). Зважаючи на те, що український бізнес протягом останніх років значно зріс, відповідно, зростають розміри потенційних санкцій за порушення

законодавства (нагадую, що АМКУ має право накладати штраф у розмірі до 10% від річного обороту групи компанії). Це призвело до того, що нарешті нашими постійними та системними клієнтами у цій сфері стають компанії з тих секторів бізнесу, які раніше не вважали за необхідне витратити гроші на експерти в цій сфері, а сьогодні виділяють чималі кошти на вжиття відповідних заходів.

Свого часу ми зробили ставку на практику інтелектуальної власності. Ми дуже задоволені таким стратегічним рішенням, адже в сучасному світі ця сфера набуває все більшого значення. Сьогодні ми відчуваємо шалений попит у цьому напрямку. Водночас варто зазначити, що ми все менше й менше бачимо «класичних» проектів зі сфери інтелектуальної власності. В більшості випадків трапляються дуже складні проекти у сфері високих технологій та телекомунікацій в різних індустріях (електронна комерція, фінтех тощо), де «інтелектуально-правова» складова має ключове значення, тому відповідна вузька експертиза знадобиться для успішності проекту.

Реформа корпоративного права різко збільшила кількість запитів у цій сфері. Багато бізнесменів, які не мали чітко оформлених відносин зі своїми бізнес-партнерами на українському рівні та мали виключно «понятійні» домовленості «на серветці», вирішили скористатися можливістю врегулювання відносин з партнерами із застосування корпоративного договору. Раніше не було такої можливості, тому домовленості завжди оформлювалися виключно із застосуванням інструментів англійського права за межами України. Нам дуже приємно бути причетними до цієї революції на ринку, адже наш корпоративний партнер Анна Зоря є одним з розробників відповідного закону.

Судова та арбітражна практики залишаються стабільним джерелом генерації доходів. Ми постійно збільшуємо свою присутність на цьому ринку та бачимо неабиякий попит на відповідні послуги. При цьому, якщо у сфері судового представництва існує чималий ринок пропозицій, то у сфері міжнародного (комерційного та інвестиційного) арбітражу ринок є дуже вузьким. Нам приємно бути одним з визнаних лідерів цієї індустрії. Міжнародний арбітраж та чітке розуміння того, як працює судова система в інших юрисдикціях, надають шалені можливості у тих випадках, коли потрібно дістати та звернути стягнення на «заховані» активи контрагентів за кордоном або створити реальні проблеми для «партнерів», які вважають, що їх фізична відсутність в Україні є перешкодою для здійснення правосуддя.

Реформи в галузі податкового права та запровадження глобальних ініціатив в українських реаліях також сприяють збільшенню попиту та завантажують юридичні компанії. Цікаво бачити, що українські компанії останнім часом приділяють важливе значення питанням превенції податкових «проблем» та витрачають все більше коштів на якісних експертів у цій сфері задля запобігання відповідним ризикам та податковим спорам, а також з метою чіткого планування майбутнього та бізнес-процесів.

Наостанок не можна не згадати про дуже велику активність на ринку нерухомості у 2018 р. Відбулося кілька

значних транзакцій, які ринок не бачив вже багато років. Сподіваюся, що це був лише початок, що ми побачимо подальші цікаві угоди на ринку комерційної нерухомості в усіх секторах. Окрім того, слід зазначити, що продовжується активність у напрямку індустріальної та інфраструктурної нерухомості. Україна зміцнює свої позиції як унікальна юрисдикція для розміщення виробничих потужностей. Сьогодні все більше іноземних виробничих компаній з різних секторів (автомобільний, будівельні матеріали, легка промисловість тощо) обирають нашу країну (зокрема, західну Україну) для розміщення заводів та фабрик. Аналогічні тренди спостерігаються у сфері портової та аграрної інфраструктури. Наразі в цих сферах укладається багато угод.

Микола Стеценко,
 співкеруючий партнер, AVELLUM

– Як Ви оцінюєте розвиток ринку юридичних послуг з позиції затребуваності / низького попиту на окремі практики?

– На мою думку, чималий попит мають великі практики: судова, арбітражна, фінансова, корпоративна, антимонопольна та податкова. В цьому році з'явився великий попит на експертизу у сфері нерухомості та альтернативної енергетики, адже активізувалися інвестиції в ці напрямки діяльності. На жаль, низьким залишається попит у сфері ринків капіталу, оскільки ці послуги затребувані лише серед найбільших компаній України (яких небагато), а український фондовий ринок ще не оговтався від кризи.

– Яких змін зазнає ринок юридичних послуг у 2019 р.?

– Конкуренція серед юридичних фірм буде коливатися у двох площинах: за клієнтів та за персонал. У разі продовження росту економіки конкуренція за персонал зростатиме. У разі спаду, навпаки, зростатиме конкуренція за клієнтів. З одного боку, клієнти, особливо великі організації з

сильними юридичними департаментами, стають все більш вимогливими, адже їм необхідно доводити своєму керівництву доцільність витрат на зовнішніх радників. З іншого боку, юридичні послуги стають популярними серед бізнесу, який значно виріс за останні роки. Останній тип клієнта вимагає не лише юридичного супроводу, але й до певної міри комерційних порад, таким чином дещо розширюючи традиційні юридичні послуги. За умов відсутності економічної кризи доходи юридичних фірм будуть помірно збільшуватися. Не варто очікувати шалених інновацій, хіба що поглиблення автоматизації робочих процесів.

– Яких законодавчих змін бізнес найбільше очікує в наступному році?

– Україні потрібно зняти мораторій на продаж землі та провести масштабну приватизацію.

Ернест Грамацький,
 президент Gramatskiy & Partners

– Які події на юридичному ринку привернули Вашу увагу? Про що вони можуть свідчити в контексті глобального розвитку?

– У 2017-2018 рр. привернули увагу декілька злиттів, а точніше поглинань одними гравцями ринку інших. Збільшення кількості юридичних стартапів, зміцнення позицій legaltech – все це призводить до зростання конкуренції. Дехто намагається боротися застосовуючи інноваційні підходи або демпінг цін. Однак досвідчені гравці, розуміючи свої переваги, застосовують масштабування як засіб об'єднання інтелектуальних ресурсів, клієнтів та зміцнення стабільності щодо економічних і політичних коливань.

Все це свідчить про перенасиченість юридичного ринку, а отже, у 2019 р. конкурентна боротьба буде особливо жорсткою. Головне, щоб юридичні фірми не ганьбили професію, вдаючись до недобросовісних вчинків.

Немає нічого неможливого

Ефективний захист прав бізнесу

SUPREMA LEX
 Ab omni iudicio provocari licet

– На Вашу думку, які тренди юридичного бізнесу будуть актуальними в Україні у 2019 р.?

– По-перше, масштабування юридичних компаній. Думаю, найбільші злиття ще попереду.

По-друге, зростання потреби у спеціалізації фірм на окремих індустріях. Сьогодні клієнту потрібна не «класична» спеціалізація в окремій галузі права, а поглиблений досвід та знання окремого сектору економіки, специфіки роботи ринку певних товарів чи послуг. Команда повинна включати як спеціалістів у трудовому праві, так і юристів, здатних реалізувати складні, системні проекти з міжнародного податкового та корпоративного структуривання, враховуючи бізнес-модель клієнта.

По-третє, підвищення попиту на юридичні послуги у сфері альтернативної енергетики. З кожним роком коефіцієнт «зеленого» тарифу зменшується, а отже, інвестори втрачають гроші. Нагальним є питання якнайшвидшого введення в експлуатацію низки об'єктів електроенергетики, не останню роль в якому відіграють юридичні радники.

По-четверте, зростання частки податкового консалтингу в доходах компаній. Під тиском західних партнерів вірогідною є остаточна імплементація мінімального стандарту Плану дій BEPS (зокрема, шляхом прийняття законопроекту, нещодавно підготовленого Мінфіном та НБУ). Це матиме наслідком встановлення жорстких правил оподаткування CFC, зміну визначення постійного представництва, уточнення доктрини ділової мети, що спричинить необхідність реструктуризації низки господарських процесів та відповідні податкові спори.

По-п'яте, поступовий перехід ринку в електронну площину. Запуск підсистеми «Електронний суд» ЄСІТС по всій Україні, вчинення нотаріальних дій в електронній формі, Mobile ID – це лише частина інновацій, які чекають на нас вже на початку наступного року та здійснюватимуть значний вплив на юридичний бізнес.

Сергій Гришко,
партнер Redcliffe Partners

– Важко робити якісь прогнози у стані загальної невизначеності. 2018 р. запам'ятовується певною стабільністю, помірним зростанням інтересу інвесторів до України та значними (у порівнянні з попередніми роками) внесками в інфраструктуру. Логічним було б спроектувати процеси та тенденції 2018 р. на 2019 р. Однак через низку причин наступний рік обіцяє бути набагато складнішим.

У 2018 р. відбувся певний ренесанс практики земельного права та нерухомості, викликаний збільшенням кількості інвесторів у великі проекти в Україні, а також зростанням обсягів житлової забудови та комерційної забудови у великих містах України. Стабільно високим залишається попит на послуги в галузі оподаткування та вирішення спорів. Реформи ринку газу, лібералізація доступу до геологічної інформації та збереження Україною преференцій для виробників електроенергії з відновлювальних джерел тримали та продовжують тримати на плаву юристів у галузі енергетики.

Водночас гучні антикорупційні процеси останніх років перетворили практику кримінального права і процесу з нішевої та малоцікливої великому юридичному бізнесу на таку, що повинна бути в кожній юридичній фірмі, яка претендує на лідерство на ринку. Абсолютно новою для ринку є практика приватних клієнтів та керування статками.

У 2019 р., як і в попередньому році, кількість юристів та фірм на ринку залишатиметься значною, а попит на їхні послуги збільшуватиметься набагато повільніше, ніж кількість гравців. Це означає, що конкуренція між юридичними фірмами та боротьба за клієнта залишатиметься високою. За певними оцінками, юридичний ринок в Україні є найбільш конкурентним у Центральній та Східній Європі. Наразі ніщо не вказує на те, що цей стан зміниться в наступному році. Ринок споживача юридичних послуг диктуватиме юристам свої суворі правила. На жаль, стандартною відповіддю багатьох юридичних фірм в Україні на виклики конкуренції стало не підвищення якості послуг, а відверте демпінгування та маніпулювання ресурсами. Сподіваюся, що у 2019 р. юристи усвідомлять, що продавати свої послуги за дешево – це дуже короткозора стратегія, а клієнти зрозуміють, що якісні юридичні послуги, як і будь-які інші послуги чи товари, не можуть бути дешевими.

Український юридичний ринок не стоїть осторонь глобальної тенденції застосування штучного інтелекту в юридичній практиці. Багато українських компаній намагаються розробляти усілякі програми та чат-боти для юридичної практики. Такі сміливі експерименти не можна не схвалювати, хоча вони навряд чи матимуть якийсь реальний вплив на юридичну практику у 2019 р.

Безперечно, найбільш очікуваною подією для юридичної спільноти у 2019 р. буде ухвалення Верховною Радою України законопроекту №9055 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Як відомо, проти нього активно виступає керівництво Національної асоціації адвокатів України. На мою думку, годі й шукати кращий аргумент, щоб негайно прийняти цей законопроект.

Сергій Свириба,
співкеруючий партнер ЮФ Asters

– Яким був рік, що минає, для Вашої фірми та юридичного ринку загалом?

– Для багатьох провідних гравців українського юридичного ринку, в тому числі для ЮФ Asters, 2018 р. став періодом масштабних змін. Насамперед, рік запам'ятовується кількома гучними злиттями юридичних фірм, що суперечать тенденції до подальшої сегментації ринку, яка домінувала в попередні роки. Роздроблення змінилося об'єднанням через одну просту причину – клієнту потрібен «всесильний» радник (тобто фахівець, який ведучи, наприклад, кримінальний напрямок, зможе закрити податкові, трудові, земельні питання, а якщо знадобиться – піти в арбітраж). Насправді, один юрист не може бути і швець, і жнець, і на дуді грець. Таким чином, лише full-service фірма може забезпечити команду професіоналів у своїй сфері, які працюють у зв'язці.

Розширення географії, посилення практик і секторальної експертизи, зміцнення позицій на ринку – саме ці чинники сприяли нашому рішенню про об'єднання команди Asters та ЄПАП Україна в найбільшу юридичну фірму в історії України.

Якщо говорити про розвиток ринку загалом, варто відзначити посилення конкуренції, необхідність слідувати за законодавчими та світовими трендами, в тому числі у підходах до формування юридичних продуктів, а також альтернативне ціноутворення і демпінг (як його частина). Окремою проблемою, для вирішення якої ринку потрібно об'єднатися і зайняти чітку позицію, є ідентифікація юриста з клієнтом. Частина ринку, як і раніше, залишається в «тіні», хоча спостерігаються деякі поліпшення.

– На Вашу думку, яких змін у 2019 р. зазнає ринок юридичних послуг?

– Ми працюємо в юрисдикції, в якій прогнози є невдячною справою. Думаю, посиляться консолідація ринку. Загалом, на 2019 р. юридичний ринок може будувати вельми оптимістичні плани. Серйозні перспективи мають фактично всі напрямки судової практики: від простих стягнень кредиторської заборгованості та податкових недоїмок, врегулювання спірних питань в межах укладених комерційних контрактів і трудових договорів до найскладніших корпоративних конфліктів, розподілу бізнесу між партнерами та розлучень забезпечених подружніх пар. У зв'язку з цим, на мою думку, значно зросте практика медіації, яку ми наразі дуже активно розвиваємо зусиллями нашого партнера Олексія Резнікова. Ринок послуг у сфері банкрутства та реструктуризації боргів, найімовірніше, також зросте.

Активно розвиваються більш «молоді» практики та напрямки: wealth management, відновлювальна енергетика, державна допомога в антимонопольному праві, блокчейн в ІТ. Ці та інші практики, які нещодавно були незвичними для України, зараз мають великий попит. Безперечно, в майбутньому юристи в цих напрямках будуть дуже затребуваними.

Клієнти потребують комплексних рішень щодо захисту їхнього бізнесу. Відповідаючи на цей запит, ми першими в Україні запустили інтегрований центр CyberDesk, який об'єднав провідних ІТ-фахівців з кібербезпеки та ключових юристів нашої фірми. Вважаю, що саме за такими продуктами, які комбінують компетенції експертів у суміжних галузях і дозволяють комплексно вирішувати бізнес-завдання клієнтів, стоїть майбутнє консалтингових послуг.

Водночас входження в черговий активний політичний сезон може традиційно зменшити кількість транзакційної та проектної роботи, а також змусить інвесторів «перечекати».

магами. В результаті ми отримали стільки інформації, що будемо її обробляти ще не один місяць. Деякі вже сформульовані висновки допомагають нам готуватися до наступного року. Насправді, планів дуже багато.

Ми завжди прагнули не лише залучати кращих експертів ринку, але й інвестувати в розвиток потенціалу членів своєї команди. Це дозволяє нам зростати органічно та контролювано. На початку цього року шестеро наших колег стали партнерами фірми, а четверо – радниками. Всі вони прийшли до фірми молодими спеціалістами та виростили до зрілих, ініціативних і нагхненних лідерів, експертів у своїх галузях. Окрім того, нещодавно до нас приєдналася новий партнер Світлана Мусієнко, яка очолила практику оподаткування, а також радник Марина Грицишина, експертиза якої дозволила нам суттєво посилити галузеву команду з питань енергетики.

Юридичний ринок дуже чутливий до змін у бізнесі, суспільстві та країні загалом. Якщо юрист не реагує вчасно на зміни, у нього немає шансів серед конкурентів. Проте як юридична фірма формату NewLaw ми віримо, що потрібно не стільки вчасно реагувати на зміни, що вже відбулися, скільки передбачати їх та заздалегідь готуватися до нових умов, пропонувати своїм клієнтам нові рішення та продукти.

Цього року ми приділяли особливу увагу посиленню нашої експертизи в енергетичному секторі, активно розвивали практики оподаткування та корпоративної безпеки. Серед актуальних як для України, так і для світу залишаються питання штучного інтелекту, кібербезпеки, криптовалют та регулювання блокчейну.

Реальний сектор бізнесу сьогодні хоче отримувати практичні, а не теоретичні юридичні поради, він переорієнтовується на отримання кваліфікованої та якісної юридичної експертизи, замість обіцянок вирішити питання швидко і не завжди в правовому полі. Завдяки такій тенденції в цьому році у нас побільшало клієнтів.

Серед яскравих подій 2018 р. варто відзначити закритий прийом, який ми провели у жовтні в межах щорічної міжнародної конференції IBA в Римі. NewLaw Firm – це нестандартний та креативний підхід у створенні нових продуктів та пошуку нових рішень. Тому обираючи концепцію заходу, ми навіть не розглядали формат звичних вечірок. Наш захід Garden of Madness став одним з найкращих вечірніх івентів конференції, який відвідали понад 250 гостей (представників топових міжнародних та локальних бізнес-юридичних фірм).

Загалом, 2018 р. був для нас дуже насиченим, сповненим позитивними подіями та змінами.

Михайло Харенко,
партнер Sayenko Kharenko

– Рік, що минає, можна сміливо назвати роком вдалих експериментів для Sayenko Kharenko. Для нас це був свідомий вибір, тому нові рішення ми шукали і в роботі з командою, і з клієнтами, і з новими продуктами та фор-

Ірина Назарова,
керуючий партнер ENGARDE

– Яким для Вашої компанії був рік, що минає?

– Цей рік для нашої фірми був важким, але достатньо непоганим. Відбулися зміни у статусі Дмитра Доненка, який працює з нами зі студентських років. Він став новим партнером фірми. Оновився

склад нашої команди. До нас приєдналися нові юристи: Дмитро Сергеев, який спеціалізується на вирішенні спорів, та Микола Юрлов, який посилив практику міжнародного арбітражу. Окрім того, 2019 р. ми будемо зустрічати в новому офісі.

– Яким був 2018 р. для юридичного ринку загалом?

– Рік був важким та насиченим. Однозначно, запам'ятовується реформа судової системи та, на жаль, загострення кризи у сфері адвокатського самоврядування, а також боротьба за зміни в законодавстві про адвокатуру. Не залишилися непоміченими значні об'єднання учасників ринку (зокрема, Астерс та ЄПАП).

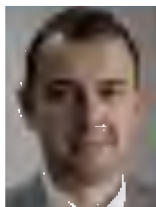
– На Вашу думку, яких змін зазнає ринок юридичних послуг у 2019 р. за такими напрямками: конкуренція, взаємовідносини з клієнтами, попит на послуги та доходи.

– Конкуренція між фірмами не зникне. Однак, як свідчать останні події, на юридичному ринку почався процес об'єднання, злиття конкурентів.

Як завжди, юридичний ринок перебуває в очікуванні покращення інвестиційного клімату в Україні та появи нових клієнтів. Взаємовідносини з наявними клієнтами продовжать активний розвиток. Оскільки на ринку існує певний «дефіцит» клієнтів, вірогідно, юридичний ринок покаже свою гнучкість та намагатиметься підлаштуватися під нинішній попит. В таких умовах дуже відчувається роль довіри клієнта до адвоката. Ми цінуємо клієнтів, які нам довіряють, тому робимо все, щоб виправдати їхню довіру.

Зміни у світі вимагають змін у послугах, які надають юристи. Відчувається тенденція до збільшення позовів проти Російської Федерації (загалом, я вважаю цей процес необхідним). Також збільшуватиметься попит на послуги у сферах, що активно розвиваються: аграрний сектор, IT-технології, медицина та фармацевтика, альтернативна електроенергетика.

Що стосується доходів, то в сьогоденних умовах юридичного ринку їх неможливо спрогнозувати.

Андрій Цветков,
керуючий партнер Gestors

– Яким для Вашої компанії був рік, що минає?

– Команда АО «Гесторс» поповнилася новими кваліфікованими спеціалістами та отримала визнання провідних міжнародних рейтингових видань. Наші фахівці спеціалізуються на наданні юридичних послуг у різних сферах, проте в минулому році ключовими стали такі практики як корпоративне та комерційне право, судовий супровід та арбітраж, торговельне право та антидемпінговий захист, інтелектуальна власність і трудове право. Значна кількість проектів була пов'язана з державним сектором.

Варто відзначити проект, завдяки якому Україна запровадила остаточне антидемпінгове мито на імпорту арматури та катанки з Російської Федерації. Київський офіс Baker McKenzie разом з АО «Гесторс» надавали юридичну допомогу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у процесі антидемпінгового розслідування щодо імпорту арматури та катанки з Російської Федерації. Робота юристів полягала у підготовці та поданні скарги до Міністерства економічного розвитку і торгівлі, за якою було порушено антидемпінгове розслідування; підготовці необхідної інформації та коментарів, а також їх поданні до Міністерства економічного розвитку і торгівлі у процесі антидемпінгового розслідування; представництві клієнта у слуханнях та під час переговорів; наданні юридичної допомоги у процесі перевірки.

Антидемпінгове розслідування тривало 10,5 місяців. За результатами розслідування Україна запровадила остаточне антидемпінгове мито на імпорту арматури та катанки з Російської Федерації за ставкою 15,21% строком на 5 років. До групи Baker McKenzie, яку очолював керуючий партнер Сергій Пюнтковський, входили юристи Ірина Варанчук та Надія Філозоф. АО «Гесторс» представляли партнери Андрій Цветков та Ярослав Снігур.

– Яким був 2018 р. для юридичного ринку загалом?

– У 2018 р. було запроваджено судову реформу, реформу виконавчої служби та процесуального законодавства. З 2017 р. винятково адвокати представляли інтереси клієнтів у Верховному суді, з 2018 р. – у спеціалізованих та апеляційних судах, а з 2019 р. ця практика поширюватиметься на суди першої інстанції з метою збереження клієнтів, тому сьогодні юристи змушені замислитися над набуттям статусу адвоката.

Завдяки широкому доступу до офіційного законодавства та відкритості багатьох державних реєстрів змінюється характер запитів клієнтів. Враховуючи широке використання електронного документообігу (як вже звичного в роботі з клієнтами, так і в судовій системі), з метою забезпечення конфіденційності інформації, отриманої від клієнтів, юридичні фірми спрямовують ресурси на забезпечення своєї інформаційної безпеки.

– Як Ви оцінюєте розвиток ринку юридичних послуг з позиції популярності / низької затребуваності окремих практик?

– На мою думку, сьогодні на ринку юридичних послуг популярною стає така галузь як трудове право. Зокрема, найзатребуванішими є питання планування працевлаштування, працевлаштування іноземних громадян, організаційне та правове супроводження реорганізації роботодавців, а також скорочення штату працівників.

– Які законодавчі зміни є найбільш очікуваними для бізнесу у 2019 р.?

– Набуття чинності Законом України «Про валюту», яким не вимагається отримання індивідуальних ліцензій для інвестицій за кордон, скасування індивідуальних ліцензій НБУ, запуск пілотного проекту щодо електронних земельних торгів навесні 2019 р.

ЮРБІЗНЕС У КІЛЬКОХ СЛОВАХ

1. 2018 р. асоціюється у мене зі словами...
2. В роботі найбільше часу приділялося...
3. Серед подій на ринку юридичних послуг мене здивувало....
4. У 2019 р. варто готуватися до
5. Наступного року я сподіваюся...

Михайло Харенко, партнер Sayenko Kharenko

1. ...нові можливості;
2. ...стратегічному плануванню;
3. ...вже давно нічого не дивувало;
4. ...несподіваних змін;
5. ...не збавляти обертів, продовжувати пропонувати ринку нові формати та продукти.

Маргарита Карпенко, керуючий партнер київського офісу DLA Piper

1. ...стриманий оптимізм;
2. ...розвитку практики трудового права;
3. ...об'єднання ЄПАП Україна та Астерс;
4. ...президентських виборів та їх впливу на бізнес;
5. ...що все буде добре.

Андрій Цветков, керуючий партнер Gestors

1. ...випробування;
2. ...виробленню індивідуального підходу до клієнтів, адже сьогодні клієнт очікує, що юридичний радник не просто надаватиме юридичні послуги, але й матиме уявлення про його бізнес, пропонуватиме рішення з розумінням сфери його діяльності;
3. ...що після гучного об'єднання Астерс та ЄПАП Україна розпочався процес злиття інших лідерів юридичного ринку;
4. ...збільшення кількості перевірок державною інспекцією з питань праці, подальшого укрупнення та злиття юридичних компаній;
5. ...на позитивні результати від проведення останніх реформ.

Микола Стеценко, співкеруючий партнер, AVELLUM

1. ...економічне піднесення;
2. ...питанням управління персоналом;
3. ...злиття Астерс та ЄПАП Україна;
4. ...нестабільності, яка принесе нові можливості для росту;
5. ...на продовження курсу реформ та євроінтеграції.

Ірина Назарова, керуючий партнер ENGARDE

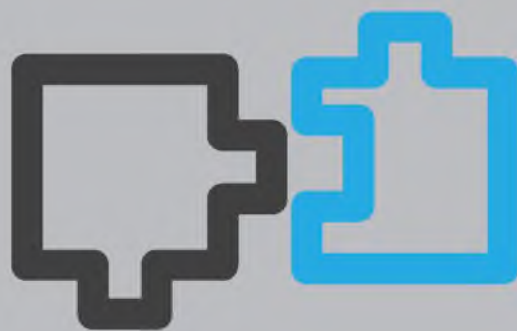
1. ...всередині труднощів лежить можливість;
2. ...підтримці на високому рівні якості послуг, що надаються клієнтам, незважаючи на відсутність будь-якої стабільності;
3. ...негативне ставлення деяких адвокатів та парламентарів до прогресивного законопроекту про зміни в адвокатурі №9055, поданого Президентом України;
4. ...несподіванок;
5. ...на згуртованість юридичної спільноти заради захисту спільних інтересів.

Тімур Бондарєв, керуючий партнер Arzinger

1. ...судова реформа та реформа адвокатури;
2. ...систематизації та підвищенню ефективності внутрішніх процесів фірми, подальшому покращенню процесів внутрішньої кооперації між практиками та індустріями, збільшенню крос-селінгу;
3. ...велике злиття наших колег (ми з великим інтересом спостерігаємо за тим, як відбувається інтеграція та подальше позиціонування об'єднаної фірми);
4. ...певної передвиборчої «тиші» на юридичному ринку, хоча деякі практики (зокрема, судова та кримінальна) працюватимуть 24/7;
5. ...що за підсумками виборів міжнародні інвестори почнуть повертатися в Україну, що відкриватиме неабиякі можливості для українського ринку юридичних послуг.

Сергій Гришко, партнер Redcliffe Partners

1. ...нічна зміна;
2. ...приведенню процесуальних документів до досконалості та навчанню молодших колег;
3. ...опозиція певної частини юридичної спільноти до запропонованих змін до законодавства про адвокатуру, які вже давно на часі;
4. ...закінчення перехідного періоду, встановленого Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»;
5. ...що Україні вдасться тримати безпекову ситуацію під контролем, а помірне економічне зростання у 2018 р. перетвориться на справжній економічний бум у 2019 р.

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО / M&A

Бабич Анна,
AEQUO

Бондар Олег,
ECOVIS Бондар та
Бондар

Батюк Олег,
Dentons

**Бондарєв
Тімур,**
Arzinger

**Бежевець
Олексій,**
Правовий Альянс

**Вишневський
Андрій,**
ENGARDE

**Бенедисюк
Сергій,**
Evriss

**Грамацький
Ернест,**
Грамацький і
Партнери

**Дідковський
Олексій,**
Asters

Орлик Марія,
CMS Reich-Rohrwig
Hainz

Зоря Анна,
Arzinger

**Побережнюк
Лариса,**
Побережнюк і
Партнери

**Карпенко
Маргарита,**
DLA Piper

**Самойленко
Вадим,**
Asters

Кацер Юрій,
KPMG в Україні

**Стеценко
Микола,**
AVELLUM

Кисіль Василь,
Василь Кісіль і
Партнери

**Федорук
Дмитро,**
Redcliffe Partners

Конлон Грем,
CMS Cameron
McKenna Nabarro
Olswang

**Хачатурян
Армен,**
Asters

**Мальський
Олег,**
Eterna Law

Цветков Андрій,
Gestors

Оленюк Андрій,
EVERLEGAL

**Якимчук
В'ячеслав,**
Baker McKenzie

C/M'S/

Law . Tax

You lead your industry – choose lawyers who lead theirs

CMS Reich-Rohrwig Hainz is one of the leading law firms in Austria and CEE/SEE and can already look back on more than 10 years of experience in Ukraine. CMS advises clients in the CEE/SEE region with over 600 staff members. Wherever you may take your business – this combination of regional and international expertise ensures that you will always get top counselling services.

CMS Reich-Rohrwig Hainz Kyiv
19B Instytutska St.
Kyiv, Ukraine
T +380 44 5001718
cms.law.

CMS is an international law firm that helps clients to thrive through technical rigour, strategic expertise and a deep focus on partnerships.

Your World First
cms.law

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО: ВИКЛИКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ У 2019 РОЦІ

Марія Орлик,
партнер CMS Reich-Rohrwig Hainz

Олександра Присяжнюк,
старший юрист CMS Reich-Rohrwig Hainz

З новими обертами корпоративної реформи у 2018 р. бізнес в Україні почав жити за новими правилами. У червні 2018 р. набув чинності довгоочікуваний Закон «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон), який регулює діяльність більше ніж півмільйона юридичних осіб в Україні. Протягом року з дня набрання чинності Законом (до 17.06.2019 р.) статuti українських ТОВ мають бути приведені у відповідність до Закону.

Які ж виклики очікують на бізнес у зв'язку з імплементацією Закону у 2019 р.? Насамперед, вже зараз виникають труднощі із затвердженням значних правочинів, адже рішення щодо вчинення правочинів з вартістю понад 50% від вартості чистих активів ТОВ приймаються виключно загальними зборами учасників. Це означає, що у ТОВ з низькою або від'ємною вартістю чистих активів майже всі правочини підлягатимуть затвердженню загальними зборами. Відсутність належного схвалення загальними зборами створюватиме відчутні наслідки для ТОВ. У разі наявності корпоративних конфліктів існує вірогідність, що діяльність

певних ТОВ може бути повністю парализована. Проте бізнес вже намагається знайти шляхи вирішення цієї проблеми та адаптується до нових вимог.

Незважаючи на легітимізацію конвертації заборгованості ТОВ у частку в його статутному капіталі, до debt-to-equity swap зберігається обережне та нерішуче ставлення. Це пов'язано з певними прогалинами у врегулюванні цієї процедури на рівні підзаконних нормативних актів, недостатньою практикою її застосування та острахом перед потенційними податковими наслідками.

Слід очікувати певних труднощів зі зверненням стягнення на частку за новими правилами. Учасники ТОВ можуть мати проблеми у процесі реалізації переважного права на придбання частки іншого учасника, а також з викупом товариством частки у власному статутному капіталі.

Водночас, незважаючи на виклики, з якими може зіштовхнутися бізнес у період адаптації до вимог Закону, експерти та бізнес-спільнота позитивно оцінили нововведення та вважають Закон прогресивним актом, який відповідає передовим європейським стандартам корпоративного регулювання.

Gestors

ATTORNEYS' ASSOCIATION

ВАШ НАДІЙНИЙ
ОРІЄНТИР У ПРАВІ

BRUSSELS

PRAGUE

KYIV

вул. Назарівська, 7-Б, оф. 4
Київ, 01032, Україна

+38 (044) 234 04 56
+38 (044) 234 04 98

www.gestorslaw.com
info@gestors.com.ua

ЦЕНТР
РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ
СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
Можливість бути першим.

LEADERSHIP • TRANSPARENCY • CREATIVITY • PASSION

ЦЕНТР "РОЗВИТОК КСВ" – ЕКСПЕРТНА ОРГАНІЗАЦІЯ З КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Конкурс кейсів
з КСВ
і Pro Bono Awards

Бізнес - Університети,
Бізнес - школи: STEM (girls),
Career Hub

Соціально відповідальні
муниципалітети
і державні компанії

45 КОМПАНІЙ-ПАРТНЕРІВ. ДОЄДНУЙТЕСЬ
www.csr-ukraine.org

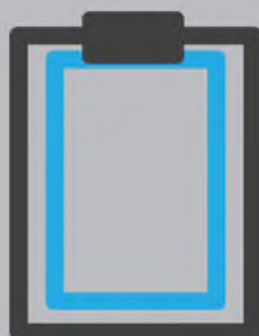

лідерство

прозорість

креативність

пристрасність

ТРУДОВЕ ПРАВО

**Войнаровська
Оксана,**

Василь Кісіль
і Партнери

Савчук Валерія,

Василь Кісіль
і Партнери

**Войтович
Микола,**

Грамацький
і Партнери

Стадник Дар'я,

Pavlenko Legal
Group

**Іванович
Тетяна,**

ADER HABER

Хеда Світлана,

Sayenko Kharenko

**Ковальчук
Вікторія,**

ESQUIRES

**Ходаковський
Павло,**

Arzinger

**Марчук
Мар'яна,**

Baker McKenzie

Цвєтков Андрій,

Gestors

**Монастирський
Володимир,**

Dentons

**Чередніченко
Василь,**

EXPATPRO